

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักธรรมที่เป็นคำสอนเพื่อรู้จักความจริงของชีวิต ตามคติธรรมตาของโลกเพื่อให้ไม่ประมาทหมัวมา ในโลกและชีวิต รู้จักมอง รู้จักพิจารณา รู้จักวางตัว วางใจต่อความจริงต่างๆ ที่มีอยู่ประจำในโลกและชีวิตของทุกคน ที่ควรศึกษาทำความเข้าใจ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักพุทธธรรมเบื้องต้นที่ว่า คนเกิดจากสิ่งประกอบต่างๆ มารวมกันเข้า ไม่มีตัวตนที่แท้ของตนเอง แม้แต่ส่วนประกอบต่างๆ ก็ไม่มีตัวตนในตัวเองเช่นกัน อาศัยส่วนประกอบส่วนย่อยๆ ลงไปอีกประกอบกันขึ้นความเป็นไปต่างๆ ทั้งหมดนี้เป็นไปตามกระบวนการของธรรมชาติ อาศัยความสัมพันธ์ความเป็นปัจจัยเนื่องอาศัยกันของสิ่งทั้งหลายเอง หรือเรียกว่าการอาศัยกันและกันเป็นปัจจัยของกันและกันเป็นกฎธรรมชาติ ชีวิตมนุษย์พิจารณาการเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยธรรมชาติที่แท้จริงเท่านั้น ความจริงของชีวิต คือ สภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติ หรือกฎของธรรมชาติที่ทุกคนต้องประสบ ไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ การศึกษาความจริงของชีวิตช่วยให้เรารู้เท่าทัน เข้าใจและยอมรับความจริงสามารถอยู่กับความจริงได้อย่างปกติสุข และช่วยให้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องรวมทั้งนำความรู้จากความจริงของชีวิตมาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตได้ ชีวิตของมนุษย์ในพระศตวรรษพุทธปรชญาต้องตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมและกฎไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์ เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า สามัญลักษณะ แปลว่า ลักษณะทั่วไปหรือความเสมอเหมือนกันแก่สิ่งทั้งปวง ไม่มีผู้ใดสิ่งใดได้รับการยกเว้น

ในการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาไปปฏิบัติ เป็นการบูรณาการจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรม มาใช้ในชีวิตจริง หรือเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต เอามาช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยดี ถ้าไม่นำหลักธรรมมาใช้ก็อาจทำให้การดำเนินชีวิตผิดพลาด เสื่อมเสีย และมีความทุกข์ร้อน แทนที่จะเป็นทางแห่งความสุข ความเจริญเนื่องจากหลักธรรมกับชีวิตมีคุณลักษณะสำคัญ คือ เป็นความดี ความจริง ความถูกต้องที่ให้พลังในการดำเนินชีวิต และเป็นเป้าหมายร่วมในการทำทุกเรื่องทุกสิ่งของคน เพื่อบรรลุเป้าหมายคือการพัฒนาใน ๔ มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา อย่างบูรณาการกัน ในภาวะสังคมปัจจุบันมีแต่ความทุกข์ ความร่ำร้อน วุ่นวายสับสน อันเนื่องจากความเจริญทางวัตถุ การอิจฉาริษยา การเบียดเบียนกัน การทรยศหักหลัง การเอารัดเอาเปรียบการคดโกงกัน การทะเลาะวิวาทตลอดจนการรบราฆ่าฟันกัน ยังมีอยู่ในหมู่มนุษย์ทั่วไป ซึ่งทำให้พุทธศาสนิกชนพยายามที่จะหนีความชั่วทั้งหลายที่มนุษย์เองเป็นผู้ก่อ โดยหันหน้าเข้ามาแสวงหาทางแห่งความพ้นทุกข์มากขึ้น ซึ่งพระพุทธองค์ก็ยังทรงสอนให้มนุษย์ชำระจิตให้บริสุทธิ์อีกด้วย ดังปรากฏในหลักคำสอนของพระพุทธองค์ที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์^๑ สัพพปาปสสุกกรณิ กุสละสุปสมปทา สจิตตปริโยทปนํ เอตํ พุทธานาสาสนํ

การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้วนี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายวิธีชำระจิตให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้วนี้ไม่มีในคำสอนของศาสนาใดๆ ในโลกมี

^๑ ที่.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐, ที่.ม.อ. (บาลี) ๑/๑๙๐/-๑๙๒.

แต่ในเฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น เพราะพระพุทธองค์ทรงเห็นว่าการที่จะไม่ให้มนุษย์ทำความชั่วได้อย่างแท้จริงนั้น ก็ต้องให้มนุษย์ชำระจิตให้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสเสียก่อน เมื่อจิตบริสุทธิ์แล้ว มนุษย์ก็จะไม่ทำความชั่ว การชำระจิตให้บริสุทธิ์ตามวิธีปฏิบัติที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้เรียกว่า “กัมมัฏฐาน” กัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนามี ๒ อย่าง คือ สมถะกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน อย่างไรก็ตาม เพื่อที่จะได้บรรลุผลนิพพาน ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทาง อันสูงสุดของพระพุทธศาสนา สมเด็จพระดำรัสว่า^๒ เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สัตตานิ วิสุทธียา โสภปริเทวานํ สมติกมมาย ทุกขโท มนสฺसानํ อตถกมมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ยทิทํ จตฺตารโสตปิฏกานา การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นกระบวนการฝึกและพัฒนาตนเองโดยมุ่งให้เห็นตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ปัญหาหรือความพันทุกข์ด้วยการสำรวจตัวเราเอง เพราะชีวิตนี้เต็มไปด้วยปัญหา เมื่อใดมนุษย์เราเข้าไปเรียนรู้ความจริงของชีวิตด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เมื่อนั้นก็จะเห็นความเป็นจริงโดยแท้ของชีวิตจะมีจิตที่เป็นอิสระ มีสติคอยป้องกันและทำลายอุปสรรคทุกอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ ดำรงชีวิตได้อย่างสะดวกและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มนุษย์จะพัฒนาทางจิตภาพควบคู่กันไป การพัฒนาชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ในขั้นนี้ต้องอาศัยการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ให้เข้าใจตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งปวงตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ และสามารถปล่อยวางความทุกข์ เนื่องจากคลายความยึดมั่นถือมั่นที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ เมื่อถึงสภาวะนี้ มนุษย์ทุกคนสามารถดำรงตนได้อย่างเป็นปกติสุขมีความสุขประพุดอยู่ในศีลในธรรมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือเป็นผู้มีจิตใจสูง สามารถอยู่เหนือปัญหาและกิเลสทั้งปวงได้

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้วิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นความจริงอันประเสริฐ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลตลอดเวลา หลักธรรมทั้งหลายเป็นเครื่องมือเตือนใจ ทำให้ระลึกถึงความเป็นจริงของชีวิต แล้วจะทำให้เกิดความรู้เท่าทัน ความรู้เท่าทันนี้ ก็จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ในผลของการวิจัยเล่มนี้เพื่อต้องการทราบว่า ผู้ที่ผ่านการเข้าร่วมการปฏิบัติธรรม วัด ภัททันตะอาสาฬหาราม มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติธรรมหรือไม่ และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณค่าภาพของชีวิตในชีวิตประจำวันได้มากอย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานหลักสติปัฏฐาน ๔ ในชีวิตประจำวัน ของผู้เข้าปฏิบัติธรรมวัดภัททันตะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานหลักสติปัฏฐาน ๔ ในชีวิตประจำวัน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

^๒ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘.

๑.๓. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ในชีวิตประจำวัน พุทธศาสนิกผู้ที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรม วัดภักทันทะอาสาฬาราม จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ได้จำกัดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

๑) ศึกษาจากข้อมูลชั้นปฐมภูมิ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลักสติปัฏฐาน ๔ (Primary sources) จากพระไตรปิฎก ภาษาบาลี และภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา พร้อมกับการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอรายงานการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

๒) ศึกษาจากข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) โดยศึกษาจากการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานหลักสติปัฏฐาน ๔ และในหนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และผลวิจัยงานเขียนของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา

๑.๓.๒ ขอบเขตประเด็นปัญหา

๑) วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ตามนัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

๒) ศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้บรรลุผลการปฏิบัติตามเป้าหมายได้เร็วขึ้น

๓) การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬาราม จังหวัดชลบุรี

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่เก็บข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬาราม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๕๑๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬาราม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๓๓๙ คน โดยสุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา, รายได้, อาชีพปัจจุบัน, ประสบการณ์การเข้าร่วมปฏิบัติธรรม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับ ด้านกายานุปัสสนา คือ ตามดูรู้ทันกาย ด้านเวทนานุปัสสนา คือ ตามดูรู้ทันเวทนา ด้านจิตตานุปัสสนา คือ ตามดูรู้ทันจิต ด้านธัมมานุปัสสนา คือ การตามดูรู้ทันธรรมต่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม ในด้านปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมสติปัฏฐาน ๔ พุทธศาสนิกชนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬาราม จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิดซึ่งเป็นคำถามให้เลือกตอบแบบประเมินค่า ๕ ระดับ

การประยุกต์หลักธรรมวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง (Reliability) และใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ แบบสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการทำวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึง เดือนสิงหาคม ๒๕๕๔

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

๑. ผู้ปฏิบัติ มี เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, รายได้, สถานภาพสมรส, ประสบการณ์เข้าร่วมการปฏิบัติธรรม ต่างกัน มีระดับการประยุกต์ใช้วิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ อยู่ในระดับใด

๒. ผู้ปฏิบัติ มี เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, รายได้, สถานภาพสมรส, ประสบการณ์เข้าร่วมการปฏิบัติธรรม มีระดับความแตกต่างกัน

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วิปัสสนา หมายถึง ธรรมเครื่องรู้เห็นรูปรูปนามตามสภาวะแห่งไตรลักษณ์ หมายถึง ปัญญาที่หยั่งรู้สภาวะ (ปรากฏการณ์) ของสภาวะธรรม อารมณ์ภายในกาย ใจ หรือรูปกับนามตามความเป็นจริงว่าสภาวะธรรมทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลตัวตน วิธีการฝึกฝนอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งรู้ชัดสิ่งทั้งหลายตรงต่อสภาวะตามความเป็นจริง

กัมมัฏฐาน หมายถึง กัมมัฏฐาน เป็นวิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการฝึกหัดจิตหรือการอบรมจิตให้สงบสงัด และสว่างจากความทุกข์นั้นเอง กัมมัฏฐานเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินชีวิตและเป็นฐานะอันสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกการปฏิบัติกัมมัฏฐานว่า การบริหารจิตหรือการพัฒนาจิต ที่เกิดกับร่างกายและจิตของเรา ให้เกิดความเข้มแข็งนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกอาชีพและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี ย่อมมีความสุขสงบสุข และมีความสุขสำราญในการทำงาน ประกอบกรรมดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเองกัมมัฏฐานเป็นกรรมวิธีในการฝึกอบรมจิตยกระดับให้จิตสูงขึ้น

สติปัฏฐาน ๔ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งของสติ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความ เป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้าย ที่ทำให้มองเห็นเพี้ยนไปตามอำนาจกิเลส มี ๔ ข้อ คือ ความมีสติในกาย เวทนา จิตและธรรม

กายนุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง สติปัฏฐานอาศัยกายเป็นที่ตั้งให้เกิดสติ คือที่ตั้งของสติ ได้แก่ การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย หรือการติดตามดูกายเนื่องๆ ให้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นที่รวมแห่งอวัยวะน้อยใหญ่ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา มีลักษณะแตกดับเป็นอนิจจัง ตั้งอยู่ไม่ได้เป็นทุกขัง หนอยุ่ไม่ได้ เป็นอนัตตา บังคับบัญชาไม่ได้

เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง สภาวะที่ส่วยอารมณ์ที่เป็นสุขบ้าง ทุกข์บ้าง และ ไม่ทุกข์ไม่สุขบ้าง ลักษณะของเวทนาคือมีการรับรู้อารมณ์หรือด้านรับรู้อารมณ์ทั้งหมดการส่วย อารมณ์ หรือสภาวะส่วยอารมณ์ ซึ่งมีทั้งการส่วยอารมณ์ที่เป็นสุข การส่วยอารมณ์ที่เป็นทุกข์และ การส่วยอารมณ์ที่ไม่เป็นทั้งสุขและไม่เป็นทั้งทุกข์และไม่เป็นทั้งทุกข์ คือสภาวะที่เป็นความรู้สึกกลางๆ

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง เป็นการกำหนดรู้อาการที่ปรากฏทางจิตอย่างหนึ่ง ในบรรดาอาการของจิตที่ปรากฏอยู่ จิต มโน หรือ วิญญาณนี้เป็นนาม ซึ่งเป็นอารมณ์ที่ประณีต ละเอียดอ่อนมากที่สุด รู้เห็นได้ยาก พิจารณาเห็นจิตในจิต ทั้งภายในภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรม เป็นเหตุเกิดในจิต พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในจิตอยู่ หรือว่าผู้ปฏิบัตินั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะ หน้าที่ว่า เจริญสติเท่านั้นไม่อาศัย (ตัณหาและทิฏฐิ) อยู่และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรๆ ในโลก

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติกำหนดรู้ พิจารณาเห็นธรรมที่ปรากฏขึ้นรู้ แล้วละ ปล่อยวาง ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าดีชั่ว ถูกผิด เพียงพิจารณาเห็นว่าธรรมก็เป็นเพียงสักว่าธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคลตัวตน เรา เขา ไม่มีความยึดมั่นถือมั่น สติสัมปชัญญะกำหนดพิจารณาสภาวธรรมที่ เกิดขึ้นเฉพาะหน้าอย่างต่อเนื่องแล้ววิปัสสนาจะเริ่มพัฒนาและแหลมคมขึ้นตามลำดับจนเจริญถึงที่สุด สามารถตัดกิเลสอันเป็นต้นตอของความทุกข์ทั้งปวงได้

การประยุกต์ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การดำเนินชีวิตประจำวันตามความเป็นจริง สามารถที่จะนำการปฏิบัติธรรมใช้ได้ทุกเวลา โดยพิจารณาเพื่อให้สามารถนำการปฏิบัติวิปัสสนา ธรรมฐานไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข อยู่ในภาวะสมดุลมีสติรู้เท่าทันตามความ เป็นจริง

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการประยุกต์การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานหลักสติปัฏฐาน ๔ ที่มี ระดับ ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างในระดับการประยุกต์การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานหลัก สติปัฏฐาน ๔ ที่มีระดับ ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี ที่มีความแตกต่างกันในปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวัดภักทันทะอาสาฬหาราม จังหวัดชลบุรี